

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Заклучоци и препораки од 25. седница на НСП, одржана на 5.11.2014 година

1. **Анализа на законодавствата на ЕУ и на земјите од регионот во однос на регулаторната надлежност за пропишување на платните инструменти**

Анализата ја изготви Работната група за правна поддршка (РГПП), во рамки на договорените активности по стратегиската насока 3.3.1., за ревизија на постојните и воведување нови платни инструменти во согласност со стандардите и правилата на СЕПА. Имено, заради тоа што според постојната регулатива, платните инструменти за извршување на домашните плаќања ги пропишува МФРМ, а НБРМ е задолжена за сигурноста, стабилноста, ефикасноста и развојот на платниот систем, чијшто составен дел се и платните инструменти, уште при поставувањето на оваа стратегиска насока, беше оценето дека најпрво е потребно да се преиспитаат националните решенија, имајќи го предвид законодавството на ЕУ и системските решенија во неколку земји-членки. РГПП, за подобро да се согледаат националните решенија, покрај законодавството на ЕУ од оваа област и на три земји-членки, ги проучила и законодавствата на три земји од регионот, аспиранти за членство.

Од Анализата произлегува:

- **Во ЕУ**, за непречено функционирање на платните системи се надлежни ЕЦБ и националните централни банки на сите земји-членки (т.н. Европски систем на централни банки), при што за извршување на плаќањата во евра, платните инструменти и техничките и комерцијалните стандарди се пропишани со регулатива заради единствена примена од сите земји-членки, додека за плаќањата во валутите на земјите-членки што сè уште не го прифатиле еврото, платните инструменти, нивната употреба и контрола се во надлежност на националните централни банки (пр. Хрватска, Бугарија и Романија);
- **Во анализираниите земји од регионот** (Србија, Црна Гора и Албанија), функционирањето на платните системи, вклучително и пропишувањето и контролата на платните инструменти, е во надлежност на нивните централни банки.

Врз основа на Анализата, **НСП заклучи** дека *системските решенија на ЕУ, на анализираниите земји-членки и на земји-аспиранти за членство за единствена институционална надлежност на централната банка за функционирањето и развојот на платниот систем, вклучително и за*

Народна банка на Република Македонија

бул. Кузман Јосифовски Питу бр.1, 1000 Скопје, Република Македонија

Телефони: 02 3108-108 (Централа); 02 3108-319

Факс: 02 3108-357 (Централа); 02 3122-109

www.nbrm.mk

платните инструменти, обезбедуваат поголема ефикасност во извршувањето на плаќањата, заради што **препорачува:**

- Измени во законската регулатива за да се одреди надлежноста за регулирање на платните инструменти кај НБРМ, со што ќе ѝ се даде надлежност на централната банка за функционирањето и развојот на целокупниот платен систем, и ќе се постигне поголема усогласеност на националното законодавство со законодавството на ЕУ;
- Измените во законската регулатива да се спроведат во рамки на активностите за усогласување на националното со европското законодавство, планирани со стратегиската насока 3.1., за што, МФРМ, како носител на оваа активност, има обезбедено техничка помош од ЕУ.

2. Анализа на платните инструменти што се користат во РМ за извршување на плаќањата со кредитен трансфер и нивна споредбена анализа со стандардите и правилата за кредитниот трансфер дефинирани во Регулативата 260/2012 и Анализа на можноста за примена на стандардите и правилата за кредитниот трансфер во ЕУ при извршување на плаќањата од посебните носители на платниот промет ТС и ЗТС, со цел воспоставување единствен платен инструмент за кредитен трансфер

Анализите ги изготви Работната група за електронски кредитни трансфери (РГКТ) за да се согледаат можностите за примена на стандардите за кредитниот трансфер во СЕПА, што, воедно, се и меѓународни стандарди (ИСО 13616 за меѓународен идентификациски број на банкарската сметка - ИБАН, ИСО 9362 за банкарскиот идентификациски број - БИК и ИСО 20022 за универзалните платни пораки на финансиската индустрија - УНИФИ), при извршувањето на плаќањата во земјата, надворешните плаќања и плаќањата од ТС и ЗТС, активности предвидени со стратегиските насоки 3.3.1., 3.5. и 3.4., соодветно.

Од анализите произлегува следново:

- **За плаќање во земјата**, освен за плаќањата кон буџетските корисници, се користат повеќе типови обрасци коишто би можеле брзо и лесно да се унифицираат во единствен платен налог, затоа што ги содржат скоро сите задолжителни елементи за кредитен трансфер во СЕПА; меѓународниот идентификациски број на банкарска сметка - ИБАН може да се примени со додавање на кодот МК07 пред денарските трансакциски сметки, затоа што се конструирани како ББАН (основен банкарски идентификациски број на банкарска сметка, што е втор дел од ИБАН); ИСО 20022 стандардот за универзални платни пораки на финансиската индустрија не се применува (се работи за релативно нов стандард), а не се применува ни друг единствен стандард, туку платните пораки се разменуваат по стандардите што ги воспоставиле операторите на платните системи и носителите на платниот промет, коишто, иако се различни, засега овозможуваат директна обработка на плаќањата, но стандардизацијата би обезбедила поголема ефикасност, намалување на трошоците и грешките, како и поширока употреба на електронските плаќања.

- **За извршување на надворешните плаќања**, банките ги раменуваат информациите преку меѓународната СВИФТ-мрежа, заради што веќе се користат меѓународниот идентификациски број на банкарската сметка – ИБАН и банкарскиот идентификациски број – БИК, како и унифицираните платни пораки според стандардот ИСО, што е претходник на ИСО 20022 и сè уште во употреба. Новиот стандард во мрежата на СВИФТ ќе се применува од ноември 2015 година, иако во употреба ќе остане и претходниот стандард. Сè поголемото прифаќање на новиот стандард од светската финансиска индустрија, којашто веќе се подготвува, ќе наметне потреба и домашните банки да преминат на овој стандард за размена на платните пораки во надворешните плаќања, со што би биле подготвени да го применат и во домашните плаќања. Корисниците на платежните услуги, ги иницираат плаќањата на единствен унифициран платен налог што ги содржи сите задолжителни елементи за меѓународни плаќања (задолжителни во СВИФТ-мрежата), но и дополнителни податоци, информации и документи заради сè уште присутниот девизен режим и контрола, како и обврската за статистичко известување, што ја намалува ефикасноста на надворешните плаќања.
- **За плаќање на буџетските корисници**, граѓаните и фирмите користат посебен платен налог што, покрај елементите потребни за извршување на плаќањата во земјата, содржи и дополнителни податоци и информации потребни за следење на буџетот, како што се: уплатна сметка, сметка на буџетскиот корисник и приходна шифра и програма, а сите уплати се вршат директно на резорската сметка (ТС), што е единствено конструирана како ББАН. На ист начин се вршат и плаќањата за јавните здравствени установи, преку здравствената резорска сметка (ЗТС). Во рамките на ТЗ и ЗТС, се врши трансферот на средствата на уплатните сметки на буџетските корисници и јавните здравствени установи, како и нивните меѓусебни плаќања, а од нив се извршуваат и плаќањата на овие субјекти кон приватниот сектор, за што имаат посебни сметки и се вршат на посебни обрасци. Ваквиот систем овозможува следење на јавните приходи и расходи, меѓутоа стандардизацијата на сметките и унификацијата на платните налози со решение што би ги задоволело потребите на ТС и ЗТС би обезбедиле поголема ефикасност во плаќањата.

Бидејќи Работната група за поддршка на операциите, инфраструктурата и стандардите (РГПОИС) изготвена подетална анализа за техничките стандарди и правила што ги применуваат банките и операторите на системите за клиринг и порамнување, **НСП оцени дека за оформувањето целисходни заклучоци и препораки е потребно да се согледаат наодите и од оваа анализа.**

3. **Анализа на техничките стандарди и правила што ги применуваат банките и операторите на системите за клиринг и порамнување за извршување на плаќањата и нивна компаративна анализа со стандардите и правилата дефинирани со Регулативата 260/2012**

Анализата ја изготви Работната група за поддршка на операциите, инфраструктурата и стандардите (РГПОИС) врз основа на стратегиската насока 3.3.2. за да се согледа можноста за примена на меѓународните технички стандарди за работа кај банките и операторите на системите за плаќање, клиринг и порамнување.

Од анализата произлегува:

- Меѓубанкарските, т.н. плаќања Б2Б (Bank-to-Bank) се извршуваат според стандардите на системите преку кои се врши порамнувањето и преносот на средствата, коишто се различни, но засега обезбедуваат сигурно извршување на плаќањата, меѓутоа со стандардизацијата би се подобрила ефикасноста;
- За електронските плаќања на клиентите преку банките, т.н. плаќања К2Б (Customer-to-Bank), не постои унифицирана стандардизација, заради што трошоците за платежните услуги се високи и не може да се развијат електронските услуги;
- Меѓународни стандарди за размена на податоците се применуваат во МИПС и за плаќањата со картички, КИБС има сопствен договорен формат со учесниците, банките имаат претежно сопствени интерни формати за плаќањата на приватниот сектор и договорени формати со поголемите државни институции (МФ, МТСП, ФЗО, ПИОМ), а ТС и ЗТС користат формати пропишани со упатство;
- Форматот на размена на податоците е претежно структуриран текст ТХТ (во одредени случаи се користи и структурата ХМЛ), па за размена на податоците меѓу учесниците често се потребни дополнителни софтверски интервенции, а нема ниту унифицирана употреба на буквите (латинични и/или кирилични, ниту табела за премин од една во друга буква);
- Не постои унифициран пристап за заштита на податоците што се разменуваат, при што шифрирањето се користи за плаќањата Б2Б и за плаќањата со картички, при некои плаќања на државните институции преку банките, а за останатите К2Б се користи делумно или не се користи;
- Размената на податоците за плаќањата Б2Б и за некои плаќања на државните институции и поголеми клиенти преку банките се врши преку приватна (затворена) мрежа, додека за останатите плаќања К2Б, банките нудат само затворена (во нивните системи) услуга за електронско банкарство преку интернет или мобилен телефон, но не и со унифициран интерфејс;

По согледувањето на наодите од анализите по точките 2 и 3, **НСП заклучи** дека за зголемување на ефикасноста на плаќањата со кредитен трансфер и за широка употреба на електронските медиуми за безготовинските плаќања (интернет, мобилен телефон и сл.), треба да се воспостават единствени технички стандарди и правила за размена на податоците меѓу учесниците, при што приоритетно треба да се стандардизираат плаќањата К2Б, што потоа би ја забрзало и стандардизацијата на плаќањата Б2Б. За таа цел, **НСП ги задолжи РГКТ и РГПОИС** да продолжат со заедничка работа на стандардизацијата на плаќањата К2Б и **да достават предлози за:**

- начинот на кој би било поефикасно да се воспостави стандардизацијата: а) со пропишување национални стандарди со регулатива или б) со договорна примена од страна на банкарскиот сектор;
- временската рамка и начинот на кој би се примениле техничките стандарди според СЕПА за кредитен трансфер при плаќањата на приватниот сектор, но и за можноста за примена при плаќањата кон ТС и ЗТС; и
- надминување на утврдените слабости при размената на податоците што не се опфатени со стандардите на СЕПА (пр. унифицирана употребата на карактерите и заштита при преносот на податоците, стандардизирано отворање на системите на банките за електронско банкарство и мобилни плаќања и сл.).

4. Мислење по предложените материјалите на КИБС за воспоставување инструмент за директно задолжување во РМ од аспект на нивната усогласеност со барањата за техничките и деловните услови од Регулативата 260/2012 и можностите за нивна примена во РМ, од РГПОИС.

РГПОИС се произнесе дека размената на податоците за извршување на плаќањата при воведувањето на инструментот за директно задолжување во РМ може да се постави во согласност со стандардите на СЕПА, затоа што се работи за нов инструмент (активноста е планирана по стратегиската насока 3.3.1.2.).

НСП ги задолжи РГДЗ и РГПОИС да продолжат со заедничката работа и да достават предлог за техничките стандарди и правила по коишто би се разменуваале податоците при извршување на плаќањата со воведувањето на инструментот за директно задолжување.

5. Известување од координаторите на другите работни групи за преземените активности по Стратегијата и меѓусебно информирање на членовите на НСП за активностите и плановите на институциите

Координаторот на Работната група за платежни картички (РГПК) информира дека членовите веќе работат на податоците од прашалникот што им ги достави НБРМ во почетокот од октомври, и до крајот на декември би ја доставиле договорената, сеопфатна анализа на трошоците за картичното работење во државата со одделните видови странски брендови на платежни картички со мислење за потребата и економската оправданост од поставување национален систем за обработка (авторизација и клиринг) на трансакциите со овие картички во денари (активноста е планирана по стратегиската насока 3.3.3.).

НСП заклучи дека согледувањето на резултатите од анализата е клучно за дефинирањето на идните активности за унапредување на картичното работење во земјата, заради што членовите се договорија да одржат седница веднаш по добивањето на анализата.

6. Ревизија на Акцискиот план за спроведување на Стратегијата

Заради периодот потребен за спроведување на новите активности на работните групи, НСП се договори за ревизија на Акцискиот план, што ќе биде дополнително усогласено помеѓу членовите и координаторите на работните групи.

7. Предлог за вклучување на Министерство за информатичко општество и администрација во работата на НСП.

Координаторот на Работната група за поттикнување нагорни трендови во безготовинските плаќања (РГНТБП), до НСП достави предлог за вклучување на претставник на Министерството за информатичко општество и администрација (МИА) во работата на оваа работна група, затоа што е носител на проектот за електронското плаќање кај владините институции и е одговорно за одржување и надградба на електронскиот наплатен систем (ЕНАПСИС). РГНТБП смета дека со тоа ќе се обезбеди поефективно спроведување на мерките и активностите коишто ги предложи на минатата седница на НСП, како и координираност на тековните и идните активности во врска со електронското плаќање на услугите на институциите од јавниот сектор на ниво на централна влада.

НСП го прифати предлогот, при што заклучи дека е исклучително важно МИА да се вклучи во целокупната работата на НСП и го овласти претседателот да достави писмена покана до министерот за назначување претставник во НСП и во РГНТБП.

8. Иницијатива за проучување на Критериумите за учество во шемите на СЕПА за здруженијата на банки или финансиски институции надвор од Европската економска област, пропишани од Европскиот платен совет, со цел согледување на можноста за приклучување во СЕПА пред формалното пристапување на Република Македонија во ЕУ

Членовите на НСП ја прифатија иницијативата што ја покрена претставникот на КИБС и се договорија на наредната седница да ги проучат Критериумите и да дадат свое мислење и предлози, а претставникот од КИБС да го презентира искуството на Молдавија и Швајцарија, како земји коишто не се членки на ЕУ, а се приклучени во СЕПА.

Претседател на
Националниот совет за платни системи и
советник на гувернерот
за платни системи и евроинтеграции

Емилија Нацевска